

اتحاد ملي و انسجام اسلامي از دیدگاه قرآن

بي شك موضوع اتحاد و انسجام اسلامي يكي از موضوعات مهم و اساسي است كه اهميت آن در هر برهه اي از تاريخ اسلام بر هر فرد اندیشمندی روشن و آشکار است و همچنان باید برای حال و آینده مورد توجه همگان باشد. در مقطع کنونی که به برکت انقلاب اسلامي از يك سو هویت يابی و بیداري جهان اسلام مراحل کمال خود را سپری می‌کند و از دیگر سوي توطئه‌های تودرتو و پیچیده دشمنان اسلام و نظام مقدس جمهوری اسلامي همچون جنگ تحمیلی، محاصره اقتصادی، تهاجم فرهنگی و بحران سازه‌های سیاسی ناکام مانده است، بهترین حربه استعمارگران و دشمن

مقدمه‌ی شك موضوع اتحاد و انسجام اسلامي يكي از موضوعات مهم و اساسي است كه اهميت آن در هر برهه اي از تاريخ اسلام بر هر فرد اندیشمندی روشن و آشکار است و همچنان باید برای حال و آینده مورد توجه همگان باشد. در مقطع کنونی که به برکت انقلاب اسلامي از يك سو هویت يابی و بیداري جهان اسلام مراحل کمال خود را سپری می‌کند و از دیگر سوي توطئه‌های تودرتو و پیچیده دشمنان اسلام و نظام مقدس جمهوری اسلامي همچون جنگ تحمیلی، محاصره اقتصادی، تهاجم فرهنگی و بحران سازه‌های سیاسی ناکام مانده است، بهترین حربه استعمارگران و دشمنان اسلام برای نیل به اهداف پلیدشان بهره‌گیری از حربه مؤثر قدیمی «تفرقه افکنی" و پخش ویروس بیماری مژمن تشت و جدایی می باشد. رهبر حکیم و فرزانه انقلاب اسلامي با علم به نیت شوم دشمنان اسلام آن، سال را به شعار «اتحاد ملي و انسجام اسلامي" مزین نموده و در آغازین روز آن سال در این خصوص فرمودند: «دشمنان ملت ایران درصدد آنند كه دشمني خود را از دو راه با ملت ایران به تحقق برسانند، يکي، ایجاد تفرقه در میان صفوف ملت، از بین بردن یکپارچگی ملت ایران ... و دومي، ایجاد مشکلات اقتصادی و تلاش برای توقف ملت ایران در زمینه‌های گوناگون سازندگی کشور و رفاه عمومی خود". با امید به اینکه با بهرمندي از تعالیم و معارف بلند قرآن کریم و سیره نبوی و ائمه معصومین علیهم السلام گام‌های بلندی برای تحقق کامل وحدت در جوامع اسلامي برداشته شود، **ضرورت حفظ وحدت و پرهیز از تفرقه از دیدگاه قرآن** «و اعتصموا بحبل الله جميعا و لا تفرقوا و اذکروا نعمت الله علیکم اذ كنتم اعداء فالف بین قلوبکم فاصبحتم بنعمته اخوانا و كنتم علي شفا حفرة من النار فانقذکم منها کذلک یبین الله لکم ءایاته لعلکم تهتدون" (آل عمران) (ای مسلمانان) همگی به ریسمان الهی (دین اسلام و قرآن و ائمه اطهار علیهما السلام) جنگ بزنید و (با ایجاد حزب و یا فرقه های مختلف مذهبی، که موجب از بین رفتن اتحاد ملي و سستی قوا و جری شدن دشمنان علیه شما می شود، از همدیگر متفرق نشوید و نعمت (برادری و اتحاد) را که خداوند به شما داده، یاد کنید (در حالی که قبل از این نعمت، شما) دشمن یکدیگر بودید اما خداوند در میان دل‌های شما الفت (و محبت و برادری) ایجاد کرد و به برکت این نعمت الهی، با یکدیگر برادر شدید و (اگر خداوند این نعمت برادری و الفت را بین شما ایجاد نمی‌کرد) شما (همانند زمان جاهلیت) بر لبه پرتگاهی از آتش (کینه و تفرقه و دشمنی با یکدیگر) بودید. پس خداوند شما را از آن پرتگاه، نجات داد، (آری) خداوند نشانه‌های (قدرت و حکمت) خود را اینگونه به شما بیان می‌کند تا اینکه هدایت شوید (محمودیان، 1386، ص2). حضرت امام خمینی (ره) در تبیین آیه مذکور می‌فرماید: «لکن دستور خدا (واعتصموا بحبل الله) است، این که مهم است، این است که تنها این نباشد که همه با هم در يك امر مجتمع باشید و متفرق نباشید، امر این است که همه با هم اعتصام به (حبل الله) بکنید، راه، راه حق باشد و توجه به حق باشد و اعتصام به راه حق باشد. انبیاء آمده‌اند که همه را در راه حق مجتمع کنند." بدون تردید موضوع اتحاد و انسجام اسلامي يكي از موضوعات محوري و بسياري مهمي است که ضرورت آن در هیچ برهه‌ای از تاريخ اسلام بر هیچ فرد دردمند و اندیشمندی پوشیده نبوده و نخواهد بود و همچنان باید برای حال و آینده به عنوان موضوعی استراتژیک مورد توجه همگان به ویژه علما، دانشمندان، متولیان و کارگزاران جوامع اسلامي باشد. در آموزه‌های دینی به مسأله وحدت و انسجام اسلامي توجه فراوانی شده است، به طوری که یکی از فرازهای شکوهمند سیره و سنت نبوی (ص) را همین موضوع حیاتی تشکیل می‌دهد و همچنین یکی از دغدغه‌های اساسی علماء دینی - این مرزبانان جهان اندیش - تلاش و کوشش وافر و مستمر آنها برای تحقق وحدت اسلامي بوده است. (سنائی-فر، 1386، ص2) **معنا و مفهوم «اتحاد ملي و انسجام اسلامي"** دو کلمه اتحاد و انسجام معنا و مفهومی شبیه و نزدیک به هم دارند، واژه «ملي" پس از کلمه اتحاد و واژه «اسلامي" بعد از کلمه انسجام، ارزش محتوایی بالایی به این دو کلمه بخشیده است. عینیت بخشیدن به این شعار با توجه به متغیرهایی که برای يك ملت از بعد ملي وحدت بخش و از بعد عقیدتی ارتباط دهنده و پیوند دهنده است، می‌تواند هر ملتی را پویا و بالنده به سوي آینده‌ای روشن و امید بخش هدایت نماید. با توجه و دقت نظر در فرمایشات مقام معظم رهبری در پیام نوروزی ایشان و علت نامگذاری سال 86 به عنوان سال «اتحاد ملي و انسجام اسلامي" آنچه که به عنوان معنا و مفهوم این شعار و مقصود مقام عضای ولایت، به ذهن متبادر می‌شود را می‌توان بطور مختصر این گونه بیان کرد که: اتحاد ملي به معنی توجه به قابلیت‌های وحدت بخش ملت ایران برای طی مسیره‌های دشوار به سوي آینده‌ای روشن، و تحقق یافتن ارزشهای دینی و الهی است که تلاش جدی ملت ایران، برای نیل به اهداف ملي خویش اعم از استقلال ملي، عزت ملي و رفاه عمومی را می‌طلبد. اتحاد ملي عزم راسخ ملت ایران برای ورود به عرصه‌های تازه‌تر و مقابله با توطئه‌های دشمنان برای توقف سازندگی است. همچنین اتحاد ملي و انسجام اسلامي را می‌توان به معنی مقابله با جنگ روانی غرب برای ایجاد اختلافات قومی و مذهبی در صفوف ملت ایران، و نزدیک شدن دولت‌ها و ملت‌های مسلمان به یکدیگر برای مقابله با نفوذ اجانب در عراق، افغانستان و خلیج فارس،

نیز هوشیاری و آمادگی در برابر توطئه اخیر آمریکا در ایجاد تفرقه و اختلاف میان صفوف شیعه و سنی دانست. بدین ترتیب و در يك كلام، مضمون شعار اتحاد ملي و انسجام اسلامي به خنثي سازي توطئه‌هاي دشمنان انقلاب و اسلام براي ایجاد تفرقه در داخل کشور و جهان اسلام اشاره دارد. **ضرورت اتخاذ راهبرد اتحاد ملي و انسجام اسلامي در مقطع کنونی** شرایط و مختصاتی که اتخاذ این راهبرد را در مقطع کنونی، با توجه به مسائل داخلی و منطقه ای و بین المللی ضروری می کند، عبارتند از: 1- نیاز استراتژیک تاریخی مسلمانان اختلافات میان فرق گوناگون اسلامي، که متأسفانه از نخستین روز پس از ارتحال نبی مکرم اسلام (ص) آغاز شد و تا امروز همواره دشمنان اسلام از این مسأله سوء استفاده کرده اند. 2- عبرت آموزی از تاریخ معاصر ایرانمندی که خودش تلاش غرب برای تجزیه کشور ایران، تحریک کشورهای همسایه برای اشغال این سرزمین و دامن زدن به اختلافات مرزی، بهره‌برداری غرب از مسائل قومی و مذهبی و نقشه‌هایش را برای سوء استفاده از گروهک‌های تروریستی دیده است، ضرورت و لزوم اتحاد و وحدت را به خوبی حس می‌کند، به ویژه آن‌که ملت ایران در ادامه رویا رویی خود با سله‌گران غرب امروز در مرحله سرنوشت سازي قرار دارد. 3- موضوع هسته ای ایران و نقش عنصر اختلاف و محافظه کاران آمریکا، این روزها در اواخر دوره هشت ساله خود با ناکامی از سیاست‌هایشان خیلی کوشیدند تا با وارد کردن این اتهام دروغین به ایران که از انرژی هسته‌ای استفاده غیرمجاز می‌کند، پرونده جمهوری اسلامی را از راه نظامی ببندند که تحقق آن چند پیش‌نیاز را طلب می‌کرد: 1- ایجاد اختلاف میان مسئولان و گروههای سیاسی داخل کشور؛ 2- دستیابی به اجماع جهانی از طریق ایجاد اختلاف میان ایران و اروپا؛ 3- خروج از عراق با ایجاد اختلاف میان گروههای سنی و شیعه؛ 4- بهره‌برداری از مسائل قومیت‌ها، مذاهب و گروههای داخلی با شکل دادن اختلافات تصنعی و عملیات ایدایی. اگر چه آمریکایی‌ها از دستیابی به هر يك از این اهداف خود تاکنون ناکام مانده‌اند، اما تاکتیک اصلی آنها، سرمایه‌گذاری بر عنصر "اختلاف افکنی" است. برای همین، تکیه بر اصل اتحاد و انسجام در میان سطوح مختلف مسئولان، دولت و ملت در واقع کارآمدترین راهبرد برای رفع تهدیدهای دشمن است. (عبداللهی-فر، 1386، ص 36) **مایه‌های وفاق و اتحاد در قرآن** کتاب خداست و می‌کوشد تا همه انسانها را نهایتاً در يك جامعه جهانی واحد گرد آورد و جهانی شدن به عنوان يك فرایند طبیعی و يك برنامه اسلامی مورد توجه قرآن و اسلام است. قرآن از انسانها می‌خواهد تا با حفظ اصول و در نظر داشتن اختلافات ملي و حتي شریعتی خود در يك اجتماع کلان و واحد انسانی جهانی گرد هم آیند و به اصول و ارزشهای مشترکی توجه کنند. با توجه به اینکه قرآن پیمان نامه خدا با بندگان می‌باشد، شایسته است در جهت اجرای تعالیم آسمانی آن بکوشیم و دستورالعملهای آن را با وحدت و یکپارچگی و عمل و کردار خود بروز و ظهور دهیم که همه اینها سعادت فرد و جامعه را به همراه خواهد داشت. حال پیرامون مبحث وحدت و اتحاد به آیاتی از قرآن کریم که بیانگر عوامل وحدت ساز در جوامع مسلمین هستند، استناد می‌نمائیم: - **وحدت در توحید (خدای واحد):** خداوند در آیه 64 سوره آل عمران به پیامبر (ص) می‌فرماید: **171#&: قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالُوا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا آرِبًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ**؛ (ای پیامبر اسلام برای تحقق مکتب توحیدی و برقراری اتحاد بین المللی، به اهل کتاب بگو) ای اهل کتاب بایید (عقیده و) کلمه‌ای که میان ما و شما مشترک است (قبول کنیم و در عمل به آن عقیده مشترک متحد باشیم و آن باور مشترک این است که:) جز خداوند یگانه را نپرستیم و کسی را شریک او قرار ندهیم (و حضرت عیسی(ع) را پسر خدا و شریک او ندانیم) و هیچ يك از ما (اهل کتاب) دیگری را به جای خدا ارباب نگیرد (و غیر از خداوند یگانه را به جای خدا نپذیرد). (محمودیان، 1386، ص 6) - **وحدت در پیامبران آسمانی و کتب آسمانی:** آیات 41 و 101 سوره بقره بدین امر اشاره دارد که: **171#&: وَءَامَنُوا بِمَا نُزِّلَ مَصْدَقًا لِّمَا مَعَكُمْ وَحْدَتِ دِينِي وَ پيوند مکتبی در میان امتها اشاره نموده و می‌فرماید: ای قوم یهود، دست از تفرقه در دین و تعصبات دینی بردارید زیرا هیچ تفاوتی میان پیامبران الهی و کتب آسمانی وجود ندارد و هدفشان یکی است و همه در طول هم قرار دارند) ایمان بیاورید به آنچه که نازل کردیم زیرا (قرآن) تصدیق کننده آن (کتاب آسمانی تورات نیز می‌باشد) که برای شماست (پس در یکپارچگی کتب آسمانی و وحدت رسالت پیامبران که مایه همبستگی امتها و پیوند مکتبی و توحیدی است تفرقه نیندازید). (محمودیان، 1386، ص 8) - **دین واحد:** **171#&: ان الدين عند الله الاسلام**... (198؛ raquo; - آل عمران) خداوند از همه پیامبران و امتهایشان پیمان گرفته که باید به پیامبران بعد از خودشان ایمان بیاورند. بنابراین آخرین پیامبر الهی، پیامبر اسلام (ص) و آخرین دین الهی، اسلام است پس همه پیامبران و امتهای سابق به استناد آیات کتابهایشان، باید به آخرین پیامبر خدا و دین اسلام ایمان بیاورند. و هر کس غیر از دین اسلام دین دیگری را انتخاب کند هرگز از او پذیرفته نخواهد شد و او در جهان آخرت از زیانکاران خواهد بود. دین اسلام محور وحدت در ادیان الهی است و پیامبر اسلام (ص) محور وحدت انبیاست و همه انبیاء الهی از جانب خداوند موظفند دست اتحاد و یکپارچگی به رسول خدا بدهند تا اتحاد دینی و پیوند مکتبی که زیربنای هر نوع اتحاد است در جامعه برقرار گردد؛ امت بزرگ اسلام محور اتحاد ملي و انسجام اسلامي در سطح بین‌المللی می‌باشد. (محمودیان، 1386، ص 10) - **کتاب واحد، قبله واحد، حج و روزه واحد:** **171#&: جَعَلَ اللَّهُ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ**... raquo;& (97 - مائده) **171#&: وَ اِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ**... raquo;& (بقره 125) **171#&: شَهْرَ رَمَضَانَ الَّذِي اُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ**... (185؛ raquo; - بقره) خداوند حکیم برای ایجاد وحدت ملي و انسجام اسلامي در میان امت‌ها برنامه‌های اساسی پیش بینی نموده است که اگر امت بزرگ اسلامي به این تدابیر حکیمانه توجه لازم را داشته باشند، قطعاً اتحاد ملي و انسجام اسلامي در میان امت اسلامي از هر نژاد و فرقه‌ای برقرار می‌گردد که از جمله آن، وجود پربرکت کعبه خانه خدا، رمضان المبارک ماه خدا و قرآن کریم کتاب خداست و لذا خداوند چنین می‌فرماید: **171#&: خداوند کعبه را مایه قوام و پایداری شما مردم قرار داد** raquo;& و در آیه دیگر می‌فرماید: **171#&: ما خانه خدا را محل اجتماع و رفت و آمد همه مردم قرار****

دادیم؛ یعنی این خانه رمز وحدت مردم و مرکزی برای اجتماع دلهاست که در سایه عمل به احکام حج، بسیاری از کارهای مسلمین سامان می‌یابد، پیش بینی چنین محل امنی برای تمام گروهها می‌تواند زمینه را برای گردهمایی و مذاکره دوستانه و رسیدن به وحدت ملی آماده سازد. 171#& ماه رمضان ماهی است که در آن قرآن نازل شده که می‌تواند مایه هدایت مردم باشد؛ بنابراین ماه رمضان و کتاب خدا وجه مشترک امت بزرگ اسلامی است که اگر به این نقاط مشترک توجه و احترام لازم گذاشته شود اتحاد ملی و دینی در میان امتهای حاصل می‌شود. (محمودیان، 1386، ص 14) - **وحدت در نماز**: 171#&؛ ایامِ نعب و ایامِ نستعین (5؛ raquo؛ - سوره حمد) 171#&؛ ... و ارکعوا مع الراكعين (43؛ raquo؛ - بقره) اگر انسان بوسیله نماز، وحدتی بین خود و خالق خود احساس کند و این وحدت را به صورت جمعی 171#&؛ نعب و در قالب 171#&؛ مع الراكعين؛ به نمایش گذارد، دژ مستحکم و متحد مسلمین در مقابل دشمنان دین خیلی از توطئه‌ها را خنثی می‌کند و اقامه نمازهای جمعه و جماعت در کشورهای اسلامی نمایش بزرگی از انسجام اسلامی امت اسلامی است. همه مسلمانان جهان در هر شبانه روز حداقل ده بار در نماز که سیر بندگی آنهاست خود ندای 171#&؛ وحدت در توحید؛ raquo؛ را به صورت دسته جمعی اعلام و اظهار می‌کنند و بدینوسیله مهمترین نوع وحدت که همان 171#&؛ کلمه توحید؛ raquo؛ است در قالب نمازهای فرادی و جماعت تحقق می‌یابد و قطعاً پیام جمله 171#&؛ ایامِ نعب و ایامِ نستعین؛ raquo؛ و 171#&؛ ارکعوا مع الراكعين؛ اتحاد مسلمین در مسیر بندگی و لوازم آن می‌باشد. (محمودیان، 1386، ص 30) **نتیجه** حفظ وحدت و مبارزه با تفرقه‌فعلی رغم وجود مایه‌های وفاق و اتحاد، که بدانها اشاره شد مثل 171#&؛ خدای واحد، پیامبر واحد، کتاب واحد، قبله واحد، حج و نماز و روزه واحد؛ raquo؛ متأسفانه عده‌ای از عناصر افراطی، جاهل یا متأثر از تبلیغات و جنگ روانی دشمنان اسلام به اختلافات فرعی و جزئی قابل اغماض دامن زده و دشمن اصلی خود را فراموش نموده اند. منظور دانشمندان اسلامی از وحدت اسلامی متشکل شدن مسلمانان در یک صف واحد در مقابل دشمنان مشترک آن می‌باشد ولی مخالفین اتحاد با تحریف و دست‌اندازی در این ایده منطقی و الهی، آن را به نام وحدت مذهبی توجیه می‌کنند تا در قدم اول با شکست مواجه گردد. (سنائی-فر، 1386، ص 3) اگر مسلمانان در عبادت و بندگی خودشان به صورت یکپارچه و متحد در مقابل دشمنان اسلام نمایان شوند و طبق دستور قرآن، نمازها و مراسم عبادی و توحیدی خود را به صورت جماعت که بیانگر اتحاد ملی و انسجام اسلامی است برگزار نمایند دیگر دشمنان دین جرأت ایجاد تفرقه و فتنه در صفوف مسلمین را نخواهند داشت زیرا که 171#&؛ ید الله مع الجماعة؛ raquo؛ دست یاریگر خدا برای جماعتی است که در همه امورات دینی متحد و منسجم هستند. امید که با تمسک به قرآن کریم و سنت و سیره نبوی و الگوبرگشت از آرا و اندیشه منادیان وحدت، تبیین و تشریح ضرورت عقلی و شرعی وحدت در کتب دینی مدارس و دانشگاهها، برخورد حکیمانه و قاطع با عوامل تفرقه انگیز، تبیین مصیبت‌های وارده بر بیکره جهان اسلام به دلیل اختلافات قومی و فرقه‌ای و شناسایی تفرقه‌های جدید دشمنان برای ایجاد شکاف در جوامع اسلامی، گام‌های بلندی برای تحقق کامل وحدت جوامع اسلامی برداشته شود. بدیهی است معلمان و فرهنگیان می‌توانند در تحقق این آرمان بلند دینی و الهی و نهادینه شدن اتحاد ملی و انسجام اسلامی نقش مؤثر و کمک و شایان توجهی داشته باشند. میکائیل اسکندری کارشناس قرآنیاداره کل تبلیغات اسلامی استان آذربایجان شرقی----- **منابع و مأخذ** - قرآن کریم. - سنائی-فر، اکبر (1386): سپیده سخن، دو ماهنامه علمی - آموزشی فرهنگیان بسیجی، شماره 11، تهران. - عبدالهی-فر، حسین (1386): چرایی انتخاب راهبرد اتحاد ملی و انسجام اسلامی در مقطع کنونی، ماهنامه فرهنگی - آموزشی سازمان بسیج دانش-آموزی، شماره 30، تهران. - محمودیان، مهدی (1386): اتحاد در قرآن، قم، معاونت فرهنگی سازمان اوقاف و امور خیریه، اسوه. - متن کامل پیام نوروزی سازمان آموزش و پرورش استان آذربایجان شرقی - معاونت پرورشی و تربیت بدنی.